

PRIKAZ KNJIGE

Jurjević Jovanović, I., Rukljač, I., Viher, J. (2020).
VREDNOVANJE U RAZREDNOJ NASTAVI,
Zagreb: Školska knjiga, d.d.

Vrednovanje je vrlo složena i odgovorna zadaća svakog nastavnika. Vrednovanje učenika treba biti objektivno i stručno utemeljeno. Budući da je vrednovanje učeničkih postignuća važan dio odgojno-obrazovnog procesa, sastavni je dio školskog kurikuluma.

Priručnik pod nazivom *Vrednovanje u razrednoj nastavi* proizišao je na temelju mnogobrojnih pitanja učitelja koja se odnose na vrednovanje u odgojno-obrazovnom procesu. U priručniku su dani prikazi teorije dokimologije te legislative o vrednovanju temeljene na kurikulumskim dokumentima koje bi svaki učitelj trebao poznavati. U suvremenim pristupima vrednovanju važno je dobiti objektivan uvid u razinu učeničkih kompetencija, dati učeniku kvalitetnu povratnu informaciju, doznati kako učenik vrednuje svoje učenje te kako ga može unaprijediti.

Prvo poglavlje *Razvoj školske dokimologije* govori o dokimologiji kao znanstvenoj disciplini nastaloj s ciljem proučavanja i pronalaska što kvalitetnijih načina za prosuđivanje i procjenjivanje ljudskog rada. Priručnik naglasak stavlja na školsku dokimologiju koja se bavi procjenjivanjem i vrednovanjem odgojno-obrazovnih postignuća učenika.

U drugom poglavlju naslovljenom *Vrednovanje* autori navode tri pristupa vrednovanju: za učenje, kao učenje i vrednovanje naučenoga. U priručniku su detaljno pojašnjena slijedeća vrednovanja:

Vrednovanje prema obliku: a) unutarnje vrednovanje koje kontinuirano provodi učitelj, b) vanjsko vrednovanje koje provodi i osmišljava neovisna ustanova i c) hibridno vrednovanje koje provodi učitelj, a osmišljava ga neovisna ustanova.

Vrednovanje prema prirodi: a) formativno vrednovanje dijagnostičkog je karaktera i b) sumativno vrednovanje nastaje pridavanjem formativnom načinu vrednovanja brojčane ocjene.

Autori se posebice osvrću na *suvremene pristupe vrednovanju* te ističu:

a) vrednovanje za učenje služi planiranju i unapređivanju samog procesa učenja i poučavanja; metode za ostvarenje tog vrednovanja su: promatranje učenika, usmena pitanja, pisane provjere, domaće zadaće, skupni radovi, projekti, poster, učeničke mape i sl.

b) vrednovanje kao učenje temelji se na samovrednovanju i vršnjačkom vrednovanju uz uporabu sljedećih metoda: razgovor s učiteljem, lista za procjenu, rubrike, dnevnik učenja, a sve u svrhu motivacije i postignuća boljih rezultata

c) vrednovanje naučenoga kao važan segment koji se provodi rjeđe, tek nakon završene određene cjeline; metode vrednovanja su: pisane i usmene provjere znanja.

Nadalje, autori navode i *vrednovanje prema načinu određivanja uspješnosti* koje može biti:

a) normativno vrednovanje u kojem se rezultat uspješnosti pojedinca uspoređuje s rezultatom referentne skupine; vrednovanje govori o položaju pojedinca u skupini, a ne o odnosu pojedinca spram ostvarenosti određenih ciljeva i ishoda

b) kriterijsko vrednovanje, nastalo prema kurikulumskim dokumentima, najvažnije je vrednovanje; označava uspješnost učenika prema određenom kriteriju

c) ipsativno vrednovanje koje učenika stavlja u odnos prema samome sebi.

Treće poglavlje *Vrednovanje naučenoga* govori o vrednovanju kojem je cilj procjena postignute razine odnosno ostvarenih kompetencija učenika te davanje povratne informacije učeniku i roditelju o napredovanju učenika u bilo kojem trenutku odgojno-obrazovnog procesa, napose na njegovu kraju. Učenik se sumativno (prema prirodi) može provjeriti na dva načina: usmeno i pisano. Svaki način ima svoje prednost ali i nedostatke. Prednost je usmenog ispitivanja ta što ga učitelj može provoditi gotovo na svakom satu. Nedostatak usmenog provjeravanje je u tome što ne postoji dovoljno valjan i pouzdan mjerni instrument. Naime, učitelj je mjeritelj ali i mjerni instrument te je kao takav podložan vanjskim i unutarnjim čimbenicima što dovodi u pitanje objektivnost usmenog vrednovanja. Stoga autori ističu da je pisano provjeravanje objektivnije. Pri sastavljanju pisanih provjera autori smatraju da najteži zadatci trebaju biti na kraju kako učenici ne bi bili demotivirani. Takozvani „ekstremni zadatci“ autori smatraju kako ne bi trebali biti dijelom pisane provjere jer nisu dobar mjerni instrument. Zadatke *zatvorenog tipa* autori navode kao elementarne jer učenici odabiru jedan odgovor među nizom ponuđenih. Prednost je takvih zadataka ta što se može provjeriti veći broj ishoda, brzo se vrednuju i objektivni su. Nedostaci su zadataka zatvorenog tipa ti što nisu pogodni za sve odgojno-obrazovne ishode. Zadatci zatvorenog tipa mogu biti: a) *alternativni zadatci*, b) *zadatci višestrukog izbora*, c) *zadatci višestrukih kombinacija*, d) *zadatci povezivanja*, e) *zadaci redanja*, f) *zadaci ispravljanja*, g) *zadaci s dva kriterija*, h) *grafički zadatci*, i) *zadatci dopunjavanja*. Zadatci *otvorenog tipa* od učenika traže da sami oblikuju odgovor. Njima se vrednuju viši kognitivni procesi jer su na višoj razini od razine prepoznavanja. Nedostaci su zadataka otvorenog tipa mogućnost pogrešnog oblikovanja te subjektivnost vrednovanja. Mogu biti: a) *zadatci kratkog odgovora* (od samo jedne riječi), b) *zadatci produženog odgovora* (odgovor se daje složenom rečenicom kojom se što objašnjava) i c) *zadatci esejskog tipa* (od učenika traže poznavanje činjeničnog znanja, ali i povezivanje s vlastitim iskustvom).

Autori navode da su se u hrvatskoj praksi ustalila dva modela: a) *parcijalno bodovanje* gdje se boduje svaki dio koji dovodi do rezultata i b) *ishodovno bodovanje* što znači da se boduje samo završni rezultat.

Četvrto poglavlje *Kriterijsko vrednovanje* govori o suvremenim načinima koji učenicima omogućuju praćenje razvoja kompetencija, usmjerava ih se prema poboljšaju svoga učenja nakon provedenog vrednovanja za učenje i vrednovanja kao učenja. U kriterijskom vrednovanju učenik uvijek zna što se od njega očekuje te koji će se elementi vrednovati, a vlastiti učinak može procijeniti samoprocjenom i promišljanjem o rezultatima svoga rada. Rubrika je objekt odnosno metoda vrednovanja a može biti: analitička i holistička. Analitičke su rubrike dvodimenzionalne te pomažu u oblikovanju znanja, vještina i sposobnosti učenika te znatno utječu na trenutni proces učenja. Holističke rubrike omogućuju procjenu rada učenika u cijelosti, ali povratna informacija nije toliko precizna kao ona u analitičkoj rubrici.

Ostali alati za vrednovanje opisani su u petom poglavlju knjige kao alati pomoću kojih učitelj može dobiti povratne informacije potrebne za planiranje i nastavak procesa učenja. To su: izlazne kartice, lista za procjenu i samoprocjenu, osobna mapa, anegdotski zapisi te pločica piši-briši. Svi oni zajedno mogu poslužiti učitelju da brzo, jednostavno i pouzdano formativno vrednuje učenička postignuća.

Šesto poglavlje *Vrednovanje prema kurikulumskim dokumentima* nastalo je na temelju analize kurikulskih dokumenata određenih nastavnih planova i programa za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj. U svakom predmetu vrednuju se predmetna područja, a u priručniku su objašnjena predmetna područja za: Hrvatski jezik, Matematiku, Prirodu i društvo, Glazbenu kulturu, Likovnu kulturu te Tjelesnu i zdravstvenu kulturu. U priručniku autori objašnjavaju što znači vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje te vrednovanje naučenoga u svakom predmetu. Kao važnost ističe se pravilan odabir vrednovanja prema prirodi, ovisno o predmetu i njegovim zakonitostima te preferencijama.

Ishodi i vrednovanje kao dio kurikuluskog kruga poučavanja pojašnjeno je u sedmom poglavlju. Svaki učitelj treba izraditi i primijeniti kriterijsko vrednovanje za dio učenja i poučavanja. U pisanju bilješke učitelj se treba služiti tekstem iz rubrike odnosno tekstem opisivača u skladu s razinom koju je učenik postigao.

U osmom poglavlju autori donose svojevrsan *hrvatsko-engleski rječnik* pojmova i odgovno-obrazovnih termina.

Priručnik je iznimno važan doprinos teoriji i praksi vrednovanja kao neizostavnog dijela odgovno-obrazovnog procesa. Opisanim pristupom vrednovanja učenik izravno postaje odgovoran za svoje uspjehe i postignuća. Novi pristup suvremene škole težište premješta sa sumativnog načina vrednovanja na formativno potičući učenike da vrednovanje bude potpora i poticaj koji omogućava daljnje napredovanje. Priručnik *Vrednovanje u razrednoj nastavi* trebao bi biti sastavni dio profesionalnog razvoja svakoga učitelja.

